નવિન સુધારાનો દુશ્મન—લોકપ્રીય પચીસ અંકી

ચાલુ

જમાનાનો જલસો.

———(૦)———

લેખક—જોશી જયરામ રવજી ભાગલીયા.

પ્રકાશક—જોશી જયરામ રવજી ભાગલીયા.
કચ્છ માંડવીવાલા.

ઠે. શેઠ ધરમસિંહ ભવાનજી ઉનવાલાના માલામાં
કાંદાવાડી, મુંબઈ.

———o———

આવૃત્તિ ૩ જી   પ્રત ૨૦૦૦
સંવત ૧૯૭૨   સને ૧૯૧૬.

કીંમત ચાર આના.

શ્રીકૃષ્ણ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં રતિલાલ હરજીવને છાપ્યું.
નં. ૯, અનંતવાડી, મુંબઈ.

સીમલા-હેયર ઑઈલ

મગજ તેમજ બાલને માટે સરવોત્તમ સુંગધીદાર છે.

સીમલા હેયર ઓઈલ-મગજ તથા બાલને માટે એક અકસીર હેર ઓઈલ છે. તેમજ ભરપુર સુગંધી ચીજોનો નમુનો છે, અનેક સુગંધી વસાણાઓનું મીશ્રણ છે. અજમાયશ ખાતર ફકત એકજ શીશી બસ છે. મગજની તમામ નબળાઈ તુરત દુર કરે છે. સીમલાના ઉતમપણા માટે સોનાનો ચાંદ મળ્યો છે. દરેક શહેરમાં દરેક વેપારીને ત્યાંથી મળશે.

કી. ૧ શીશી રૂ. ૧–૦–૦ વી.પી. ૪ આના
,, ૩ ,, રૂ. ૨-૧૦-૦ ,, ૭ આના

ચાર આનાની ટીકીટ મોકલનારને તમામ નમુના તથા ૧૯૧૬, ના હિંન્દમાતાના તથા કૃષ્ણ ભગવાનના કેલેન્ડરો મફત મોકલવામાં આવે છે.

સોલ એજંટો-મેસર્સ કાકુની કું.

સી. પી. ટેન્ક રોડ મુંબઈ નં ૪.

જમાનાનો જલસો.

સારદા સ્તુતિ.

હિંડી.

દયા કરજે તું દેવી, માત અંબે મારી;
છું શરણુ એવું, સત્ય લેતું ધારી. દયા.
રહ્યા વ્યાપી કલીકાલમાં અધર્મ,
નથી રાખતું વડિલોની કોઈ શર્મ. દયા.
જયારે શ્રૃષ્ટિ, આમ વર્તવાને લાગી;
કૃપા દૃષ્ટિ પ્રભુએ, સમસ્ત ત્યાગી. દયા.
જોકે નામ રાખી, મુલ્કમાંથી જાઉં:
ઉપયોગી માત, સર્વને હું થાઉં, દયા.
કશી પરવા નથી આ, જગતની અમોને;
લખી શતવાર, દાસ કહે છે તમોને. દયા.

દીવાળીનો દીવો.

યાને

ગ્રાન્ટ રોડની મુસાફરી ખ્યાલ ૧.

અફસોસ અરે અફસોસ બંધુઓ, કુદરતની છે બલિહારી,
સોબતના પરિણામ બળે, આ જગત વિષે થઇ છે ખ્વારી,

કારણ પુછો કોઇ અમોને, ખુદિલ વાત મુખે કહીશું;
કુમાર્ગમાં કોઇ વિચરનારના, સાથી બનવા નહિં દઇશું.
ખ્યાલ કરો કોઇ નજર કરો, આ દુઃખરૂપી કેવી દુનિયા:
ધર્મ પત્નિઓ રખડાવી, વેષ્યા નિવાસમાં જઇ વસીયા.
ખમીસ જાકિટ બુટ કોલરો, સાઇકલ કેપ શિરે ધારી;
સેંટ લવંડર ગુલાબ છાંટયું, સુગંધમાં પણ હદ વાળી.
બની શેઠીયા વિષય નગરના, મુસાફરી કરવા ચાલ્યા;
ગીની ત્રણ નાખી ખીસામાં મુછ મરડતાં મેં ભાળ્યા.
આના ચાર તણી ગાડીમાં, ગ્રાંટરોડ પર જઇ અટકયા;
ખાધું ખરચ્યું પીલહાઉસમાં ને, પછી નાટકોમાં સટકયા.
બે રૂપિઆની ટિકીટ લઇને, થીયેટરોમાં કેદ પડયા;
વાટ જુવે છે ઘરવાલી અહિં, નાટકના ખેલોજ નડયા.
છતાં હજુતો ગરમ ખિસાનો, પૂરો દાટ વળ્યોજ નહિં;
ગુણીકા નૃત્ય વિષે જઇ બેઠાં, શરમ મુલતવી ત્યાંજ રહી.
બહોત દિવસકા બડા પ્યારથા, મુઝે નિદ નહિં આતિથી;
બાત પ્યારકી બહુત કઠીન હય, વો ચીજાં મએં ગાતીથી.
શેઠ કહે આએ પ્યારિજાન, અબ ગાના કુછ સુનબાતિ હય;
દિલ ખુશ કર યહ આશકકા, કયા મઝા પવનકી આતિ હય.
ગઝલ ઠુમરી તાલ દાદરા, બલા દૂર ભેરવીચોંકી:
સારંગી તબલા બજતી હય, પ્યારિ બન ગઇ આસકકી
બે ગીનીનો ખચ કરીને, પછી એવા નર પસ્તાયા;
પીત્રુ તર્પણ કર્યું પ્રેમથી, શોખીન જનમાં પંકાયા.

ગયા શ્રાધમાં કસર હતી તે, પૂર્ણ કરી અહિંયાં પ્રિતે.
માનવ જન્મ તણું સાર્થક સૌ, થયું આજ સહુ એ રીતે.
ચરણુ વગરના હાથ વિનાના, અપંગ પણુ છે કૈ દુખીયા,
સિંગલ પૈ પણુ અપાય નહીં ને થવું અમોને છે સુખીયા.
ઘરો તુટસે ચોર લુંટસે, અગર મૂળ વ્યાધિ થાશે;
એમાંથી ફળ એજ થવાના, નહિંતો કાલ તુરત ખાશે.
ભવસાગરમાંથી તરવાનો, ઉપાય યત્ન કરી શોધો;
વ્યર્થ કાર્યમાં વખત ગુમાવો, શું કરવી તેની નોંધો.
જઇશ પલકમાં અરે બંધવા, તેનો તું કંઇ વિચાર કર;
કિર્તિ અમર કરી લે જગમાં, પ્રભુ નામ લઇને તું તર.
ઉસ્તાદોંકી યેહી ફર્જ સબ, કરકે અદા હમ દિખલાતે;
યેહી બાંચનેસે જીવોંકે, પાપ સબહિં યું કટ જાતે.
રહેને વાલે કચ્છ પ્રાંતકે, સહર માંડવી બાજત હય;
ભાગલીયોંકી પીછાન રખના, હરી કૃપા હો જાતિ હય.

વખતનો વરઘોડો

યાને

શરાબ વિષે ખ્યાલ ૨.

શરાબ જેવી ખરાબ વસ્તુ, નવ દીઠી જગમાં કયાંહીં;
વાઇન બાટલી વિશે વર્ણવું, ધ્યાન કરો હિંદુભાઇ.

શિવ શિવ આ શું થયું અરેરે, ગ્લાસ ભરી પીવા માંડયા;
સ્વર્ગ તણું સુખ તજી પૂર્વજો, હાહાકાર કરવા લાગ્યા.
દશા થાય છે પીનારાની કથન કરૂં તે સાંભળીએ;
વાટ ઘાટમાં પડયા કદીતો, ઓચિંતા એથી મરિએ.
શીવાય હમસે બડા અભીતક, પયદા જગમે હુવા નહિં?
પહેલવાન પીછેં હટ જાવે, કદર કરો સજ્જન તુમહિં,
પહેરન ધોતી ઔર દુપટ્ટા, ફેંટા ભી બરબાદ ગયા;
કીસમતમેં કયા લીખા હમારે, ખીસેમેં દમડી ન રહા.
અગોબાઇ હા કોહુન આલા, હાતાત કાઠી ઘેવુનશી,
ઇકડે તિકડે બઘત રાહિલી, ઉફટ ઘાતલી ડોકીશી.
વ્યસનોથી વાકેફ થયેલી ગુજરાતન કહેવા લાગી;
ચયમ પીટયા કંઇ દિવસ પૂર્યાં છે, નફટ નિરંકુશ જા ભાગી.
આ વખતે કોઈ હોત બીજો તો, યથા યોગ્ય સુખ દેખાડું;
પતિ શબ્દ એ મહા તિવ્ર છે, ભવ આખું હું કયાં બાળું.
આ સંબંધમાં આજ પછી જો, અવાજ કંઈ કાંને પડશે;
દેખાડી હું દઈશ ખરેખર, વચન કદાપી નાં ટળશે.
ઓમાં ઓમાં મૂક અલી, કહીને બેરીનો હાથ ધર્યો;
બની દિગંબર નૃત્ય આદર્યું, સ્વાદ ગ્રહણ કેવોજ કર્યો.
ધર્મ ગુરૂની સોગન ખાધી, કાશીમાં જઈને નાહ્યા;
છતાં પાપ કંઇ નાં ધોવાયું, અંતરમાં બહુ પસ્તાયા.
ઉલટી સુલટી રીત આદરી, પૂજીત ફેનસીએ કીધાં;
લાજ ગુમાવી સર્વ જગોએ, પૂળ એમાંથી એ લીધાં.

પૂર્ણ ખ્યાલ સૌ થયો અમારો, ઇનામ દેવા યત્ન કરો.
પ્રસાદછે આ ગુરૂ કૃપાનો, ઉમેદ સૌ મનમાંજ ધરો.
આ પ્રયોગના પચાસ કાગળ, દેશાવર લઇ મોકલશે;
તે જીવોને ટુંક મુદતમાં, સંતતિનું સુખ પ્રાપ્ત થશે.
કલકત્તા દિલ્હી લખનો, પંજાબ મુલ્ક દેખા સારા;
અમદાવાદ બડોદા સુરત, કોકણભી સબસે ન્યારા.
કચ્છમાંડવી છોડ દઇ, અબ બંબઇ શહર બસાયા હય;
ઉસ્તાદ ગુરૂ જમીયતકા ચેલા, વોહી બનાને વાલા હય.

કલજુગનો મહીમા

યાને

ચાલુ જમાના વિષે ખ્યાલ. ૩.

કલજુગ આવ્યો ખરેખરો, ચેતીને ચાલો સૌ ભાઇ;
ધર્મ બીચારો થયો પાંગળો, ડહાપણ સૌ દમડા માંહીં.
દાંત વિનાનાં ચડે ઘોડલે, જુવાન ઘર ઘર ભટકે છે.
રાંડ રૂપાળી ખરે બપોરે, સાધન કરવા સટકે છે.
માત પીતાનું કહ્યું ન માને, પુત કપુત કહાવે છે;
આવું છું આવું છું કહિને, મશ્કરિમાંજ ઉડાવે છે.
પચાસ બીડી પીએ પીતાતો, દશ નક્કિ પુત્રો પીશે;
છેવટ ગાડું પંદર પરથી, અઢાર થઈ આવે વીશે.

દુર્બળ અંતઃકરણ છે જેનું, વ્યસનોમાંજ રહે વધતાં;
સ્ત્રીઓ સેવવા પરપતિ લાગી, એજ પાપ અહિયાં નડતાં.
સ્ટેન્ડર બાર થયાની કેડે, પુરૂષ રખડવા જે જાશે;
તુર્તજ ઘૃતની બરણી ખોલી, બીલ્લી ઘી ચાટી જાશે.
સ્ત્રીનો વાંક ગણો છો શાનો, ઉંઘેલી તે શું જાણે;
શેઠ દુકાને હોય નહિં તો ચાકર મોજ સુખે માણે.
નાશીકકર નાગોબા આલે, ભટ્ટ મહા વિદ્વાન ઘરી;
બસાવયાલા આસન દિલે, શાસ્ત્ર મ્હણાવે કાય તરી.
દ્રષ્ટિસ પડલી તંબાકું, મગ વૃત્તિ ગેલી ત્યાજ વરી.
મહારાજાંચી ધીર સૂટલી, વાસ્તવિક હી ગોષ્ટ ખરી.
હી શેઠાણી સુરેખ આહે, જર મીળેલ તર ફાર બરે;
પંતોજીચી મરજી ઝાલી, મુર્ખ જગતલા કાય કળે.
ધુર્ત પ્રમાદી પ્રગટ બળાદીઆ, કહ્યું તેમનું શું કરવું;
ભીતર હોય કદી જો ચોખ્ખા, ધ્યાન સુખે તેનું ધરવું;
સુકેઝ સુઝી ખબર નતીપય, આંઉ તવાંકે કુઈ ચ્વાંતો;
ઉથી સવારો વિછાણુમ્યાંથી, માની સાગ શીરાંઇ આંતો;
ગાયત્રીઝી ઉપાસના પણુ, નાઇ ધોઇને કો કરીઉં;
લડું ઝિલેબી ખાઝા ઘેવર, માલ મલીદા કો છડીઉ
સત જુગ ત્રેતા દ્વાપરમાં પૂળ. જે મળતું તપ આદિથી;
તે આ જુગમાં તુર્ત મલે છે, ફકત પ્રભુ ભજનાદીથી.
હિંદોસ્તાન સબ દોસ્ત હમારે, સુનો સુનો અબ યહ બાતા;
કરની વેગી ભરની ઇસમેં, ઇશ્વરકાભી કયા જાતા.

ખ્યાલ બનાકે હમ દિખલાતે, સંત પુરૂષ વો જાનત હય;
જયરામ કવી ભાગલીઆ હ્યાંપર એસી મોજ ઉડાતે હય.

લફડકા લટું

યાને

પરણેલાનો પસ્તાવો ખ્યાલ ૪.

પ્રથમ કુંવારો કહેતો તો કે, પરણેલા સુખ માંણે છે,
પરણ્યા બાદ હકીકત થઈ તે, પોતે જુવો વખાણે છે.
ગ્રહસ્થ કહે છે મહારાજ આ, ગાડું તો બહુ છે મહોટું;
રોજ ઉઠીને રાંડ સતાવે, પૈસા ખાતર તે ખોટું.
ત્રીશ રૂપૈયા પગાર તેમાં, સાત ભર્યું ઘરનું ભાડું;
પાકીટ ખર્ચ તણા દશ કાઢી, નક્કિ તેર ગણી વારૂં.
દાણા વાળો શીવજી આવ્યો. રૂપીઆ દશ તેને જાશે;
બાકીના ત્રણ રહ્યા તેમાંથી. દાગીના કયાંથી થાશે.
જુવાન બૈરી કહે છે એવું, શા માટે પરણ્યા વારૂ;
ઓળખતા મુજને શું નહોતા, નામ છબીલી છે મારૂં.
ફક્ત લોહીની હું ભુખી છું, બીજુ કામ નથી મારે;
કસબી સાડી નહિ લાવો તો, આ ઉઠી ચાલી બહારે.
અરે ગધેડી વિચાર કરતુ, છાયલનાં તો છે વાંધા;
હુ ધોતી પહેરૂં છુ તેમાં, જુવો કેટલા છે સાંધા.

સ્વામીનાથ તમે સાચા છો, સૈયર મારી પહેરે છે;
જુઓ ધણી એનો છે કેવો, ચાર બળદને ખેડે છે.
છતાં રોજનાં દસ દસ રૂપીઆ બુદ્ધા નિત્ય કમાવે છે.
ઘર બેઠાં બૈરીને કેવા, ઉત્તમ લાડ લડાવે છે.
દેખ્યું કંઈજ નથી મેં કયાં પણ. ટીકીટ કહો છો તે કેવી;
નાટક જોવા જૈશ આજ હું, નહિં તો લાજ નથી રહેવી.
માંડ માંડ હું ઘરમાં આવ્યો, ભુખ કકડતી છે લાગી;
રાંધ્યું સીંધ્યું કંઈજ નથી ને, સતાવતી છે આ નાગી.
બેચર કહે છે જુવો બાપજી, દેવો મુજને મારે છે;
સમજાવી સમજાવી થાકયો છતાં બૂમ એ પાડે છે.
ખાવું પીવું રહ્યુ બાજુએ, કવરાવે છે સૌ ઘરમાં;
આ દુ:ખથી તો મરવું સારૂં, કુવો આપણા છે થડમાં.
જુવો ભાઈ આ ગૃહસ્થાશ્રમને, લક્કડના લાડુ જેવો;
ખાધા તેતો પસ્તાયાને, અણુસમજુ કહે છે કેવો.
પરમારથમાં પૈસો દેતાં, કેવો હાથ ધ્રુજાવે છે;
ફક્ત એક નખરાની અંદર, રૂપીઓ રાંડ પડાવે છે.
ગુરૂ ચરનકા ધ્યાન લગાકે, બેઠત હુ નીજ આસન પેં;
કીવાર ખુલજાતે ભીતર કે, પ્રકાશ હોતા હય પલમેં.
દર્શનકી અભીલાશ પુર્ણ, કર કે ચરનોમેં પડતે હય;
જયરામ કવીકું હુકમ ભયાસો, પ્રગટ જગતમેં કરતે હય.

પ્રકાશિત મણી

યાને

પરમારથ બોધ. ખ્યાલ ૫.

પરમારથ સમ પુન્ય કયું છે, બતાવનારો છે કોઇ;
દાતારો બહુ દાન કરે છે, કૃપણ બળે છે તે જોઇ,
ખાઓ પીઓને પહેરો ઓઢો, એ તો રીત ઘણી સારી;
વ્યસનોમાં જે વખત જાય છે, ફક્ત એટલી છે ખ્વારી,
કોઇ પીયે છે ચરસ ચીલમમાં કોઇ પીયે સુકો ગાંજો;
કોઇ પીયે છે બીડી બલમાં, બીજું હું કહેતાં લાજ્યો.
કઇક દીઠાં મેં અવાજ કરતાં, પીયો પીયો ગાંજેકી કલી;
જો નહિં પીવે યહ ગાંજા વો, લડકેસેં લડકીજ ભલી.
કૈસી મઝા અભી આતી હય, કરકે નીશા કબહું દેખો.
બડા સ્વાદ આતા હય ઈસમેં, ગયુ જનમ સુધરી લેખો.
પોત પોતાની નાત વધારે, તમો પડો છો કાં તેમાં;
ખાંસી દમ બલકે બહુ રોગો, પ્રગટ રહેલા છે જેમાં.
પરમારથને કાજ શંકરે, ઝેર હલાહલ છે પીધું;
પરમારથ પર પ્રીત હતી તો, દધિચિયે અસ્તિ દીધું.
રાજા કરણ સમો કોઇ દાતા, થયો નથી કોઈ નવ થાશે;
વિક્રમ આદી થયાં રાજવી, પ્રગટ થશે તે પરખાશે.

આંબો વડ પીંપળ આદી સૌ, વૃક્ષ બનાવ્યા શું કરવા;
વટે માર્ગુઓ શ્રમિત થાય તો, થાક દુર તેના કરવા;
ઇશ્વરનો ઉપકાર વર્ણવી, મહંત પણ શકતાજ નથી;
તો હું પામર અલ્પ જીવ તે, કહી શકું શું આ મુખથી.
સમુદ્ર મંથન સમય પ્રભુએ, કમઠ રૂપ ધારણ કરીયું;
મત્સ્ય બન્યા મોહનજી પોતે, રૂષી નાવ માથે ધરીયું;
મુરલીધરનો મહિમા મોટો, ગોવિંદ થઇ ગાયો ચારી;
મુષ્ટિક ચાણુંર મલ્લ હરાવી, મામો પણ નાંખ્યો મારી,
સીતા રામ અને લક્ષ્મણજી, ચૌદ વરસ વનમાં રહીને;
અનેક દળ રાક્ષસનાં માર્યા, લંકા હાથ કરિ જઇને.
રાજ્ય વિભીષણને ત્યાં દિધું, હનુમાન શીર હાથ ધર્યો.
અવધપુરીમાં આનંદ વર્ત્યો, પરમારથ પરકાશ કર્યો.
આ કવિતાનો પાડ નિરંતર, શ્રદ્ધાથી કરશે મનમાં;
પુર્વ જન્મના પાપ મટાડી, પ્રખ્યાતી પામે જનમાં.
ચૌદાસે ચાળીસ ગાંવમેં, મુખ્ય શહર મસ્કા મંડી;
નલિયા ઔર કુઠારા મુદ્રા, મઉંકી હવા બડી ઠંડી,
સ્વારી દેખન ચલો સાથમેં, શ્રી ભુજ નગર બડા બંકા.
મહારાવ ખેંગાર સવાઇ, બહાદુરકા બાજત ડંકા,
બહુત મુલક હમ ઘુંમત ઘુંમત, ઘાંપર સ્થાન જમાયા હય;
શીવ પ્રસાદ સુત ઇષ્ઠ ગુરૂ, જમિયતકા ધ્યાન લગાયા હય.

ફેશનેબલનો ફજીતો

યાને

અમથા કાકા એન્ડ ભોળી ભત્રીજીનો સંવાદ--કવાલી. ૬.

મારાસમ જઇશમાં આધી, શ્રવણકર વાત આ થોડી.
કયા કુળમાં પ્રગટ થઇ છો, જરા સમઝાવને છોડી, મારાસમ.
પુછો છો શું અરે કાકા, અમારા છે ગ્રહો વાંકા;
પીતા પરખાય કે રીતે, માતા નામે મદન ગૌરી. મારાસમ.
દેખા દેખી થવા લાગી, પુરાતન રીત ગઇ ભાગી;
અરધ પલ્લવ રહે ખુલ્લા, એવી અમને ગમે ચોળી. મારાસમ.
ગોકુળમાંની હુની ગોપી, શીખી ભરવા હવે ટોપી;
જરી હાટે જવા લાગી, બંડલ નાખ્યાં બધા તોડી. મારાસમ.
એ તો જાહેર થઇ ચુકયું, ગળાશે કેમ આ શુકયું;
પરિણામો થશે કેવા, હવે કહું છું બધું ફોડી. મારાસમ.
મુકી તે ઘાઘરો દિધો, નટીનો વેશ પણ લીધો;
હજુ કંઇ હોય જો બાકી, કસર રાખીશમાં પોરી. મારાસમ.
દિવસ આવ્યા બહુ વસમાં, સુવર્ણેથી મઢો ચસ્મા;
વિલાતી બુટ પહેરીને, હવામાં જઇસ હું પોઢી. મારાસમ.
રૂપાળી છે બહુ ભારે, દેખી સૌ કાંકરા મારે;
ભુલેશ્વરના લત્તામાંથી, અલી તું જાય છે દોડી. મારાસમ.
સબુરકર અએ બગીવાલા, કહાંતક જાયગા લાલા;
દુ પૈસેકા લીઆ ચીવડા, મગર દેખી નહિ ગોલી. મારાસમ.

થવાની ચાહે છે કયારે, જવું હાફીસમાં મારે;
અલ્યા રામા જરા જોની, હુંકારી કયાં ગઇ ઘોડી. મારાસમ.
વિચારીને જરા બોલો, આંખો બેઠાં તમો ચોળો;
તપાસીને જુવો પ્યારા, મળે છે કયાં સવા કોરી. મારાસમ.
ડરીને તો જરા ચાલો, વચન સૌ વેદનાં પાળો;
કહે જયરામ આખર તો, વિખરવાની જ છે જોડી. મારાસમ.

નં. ૨

શરીરો છે ઘડયાં કેવાં, અજબ કયાંની હશે માટી;
મોટા ઘરની અમો બૈરી, પકાવીશું નહિં બાટી. શરીરો.
રાખી આપો હવે ભટ્ટો, તે પણ જોશે તદન લઠ્ઠો;
આપે ત્રણવાર રાંધીને, જમી ઉઠીશ મરડાતી. શરીરો.
ભઇઓ મુજને બહુ ભાવે, ગોકુળ મથુરા થકી આવે,
મને અચરજ બહુ લાગ્યું, ઘણી મજબુત છે લાડી. શરીરો.
માથાં ત્રણવાર મેં કુટયાં, ત્યારે તો શેઠજી ઉઠયા;
દિવસના પણ રહ્યાં ઉંઘે, કરે છે કામ સૌ ઘાટી, શરીરો.
મતારો છે પીટયો અવળો, નથી શું જાણુતા વારૂં,
દિવસ દશ બારની ભીતર, એનું નાખીશ હું વાટી. શરીરો.
ભણીશું વેલકમ જ્યારે, બનીશું ફેનશી ત્યારે;
હીંડોળા ખાટ પંર બેસી, દઈશું શેઠને દાટી. શરીરો.
ભત્રીજી તું ખરી ભોળી, માગી ખા લે હવે ઝોળી;
કહે જયરામ જોયું કે શ્રીખંડો શું રહ્યા ચાટી. શરીરો.

૧૩

અરબસ્તાની ચાબુક

યાને

કન્યા વિક્રય નિષેધક ખ્યાલ ૭.

જનુની તારી કોણ હતી, કમજાત પ્રગટ થઇ તું કયાંથી;
ચાબુક મારો છે કેવો આ, અવાજ સાંભળ કાન વતી.
ફક્ત એક બસ છે તુજને તું, નાનકડી છો તે માટે;
બીજો લાગે એક કદી તો, જવું પડે ગાંધી હાટે.
બીજીની માફક સાહેબ હું, માર નથી ખાવાવાલી;
તેમ છતાં જો ગડબડ કરશો, પસ્તાસો અમથા ખાલી.
લાલચનો છે બાપ જુગારી, બે હજાર રૂપીયા લઇને;
કસાઇને કન્યા આપી છે, જુવો ઘરે તેના જઇને.
નામ તણું કંઇ કામ નથી, આ ખરી વાત કહું છું તમને;
નહિં તો પીટયો વાટઘાટમાં, ગાળ દિયે છે તે અમને.
લાલચ મારી બેનપણી છે, એક સમય હું ત્યાં ગઇતી;
નખોદીયો કહેવાને લાગ્યો, રાતે વહુ કોની થઇતી.
લાલચ બેન કશું નવ બોલી, બુટ બુટથી ત્યાં મારી;
છતાં બીચારી હાંડો લઇને, ગઈ ભરવા નળમાં વારી.
પીતાજીએ પૈસા લીધાં છે, માટે સંકટ છે આવું,
ખબર પડી મુજને પાછળથી વાત બધી કહી સમજાવું.

લાલચને ઘરમાં ગોંધીને, બાજી સાથ ગયો પૂરવા,
બ્રાન્ડી પી બેહોશ થયોને, હાથ ઘસી લાગ્યો મરવા.
ઉપાય કિધા બેન પણીયે, ન હોત તો બચતે શાનો,
આ ઉપકાર ખરો બૈરીનો, પછી ગમે તેવું માનો.
સાવિત્રિ કહે સ્વામીનાથને, ચાબુક તો તેવી ખાશે;
બાપ કુકર્મી હોય જેમનો, જોવું કંઇ ન પડે વાંસે.
કન્યા દાન કરો છો પોતે, રૂપીયા દાન લેવા માટે;
રૂધીર માંસના વજન પ્રમાણે સોનું તોળો છો કાંટે.
આર્ય ભૂમીનો અંત આજથી, નક્કિ આવ્યો છે સમજો,
દીકરીયોનાં નાણા લઇને, જુગારીઓ સાથે રમજો.
દાબી દુબી ભરો ત્રીજોરી, પછી ફળો તેનાં જોજો;
સટ્ટો પણ રમજો સૌ એમાં, બીજા પણ ઘરનાં ખોજો.
એમાંથી જો બચ્યો કદાપિ, રાંડો છે તુજને રડવા;
જો ન સાંપડયો આ પંજામાં, જાદુ મંત્ર જજો પઢવા;
કયા પાપનું આ ફૂળ છે તે, સમજ સમજ મનમાં ભાઈ;
રૂપીયા ઉપર હાથ ફીરાવો, એજ તમારી મરદાઇ.
પરવા હુમ રખતે ન કીસીકી, ઈશ્વર દેતા હુય સબકું;
કીડીસેં કુંજર તક દેખો, ચીંતા બડી રહુત ઉનકું.
મહેનત કરકે પૈસા લેના, એહી બાત સબસેં અચ્છી;
જયરામ કવી યું કહુત ભયેકી, લીખી બાત હુમને સચ્ચિ.

ફાગણનો ફુલેકો
યાને
પૈસાની ખુમારી ખ્યાલ. ૮

પૈસા તું તો પરમેશ્વર છે, પગે પડે છે સૌ તારા;
તું હોવાથી માન મળે છે, મુર્ખ છતાં લાગે પ્યારા,
વરઘોડામાં ગયાં અમો ત્યાં, અચરજ એક નવું દિઠું;
ચસમાંનો ચળકાટ હોય તો, માન મળે તેને મીઠું.
ઠાઠ માઠથી છતરી ચોરે, તેને કહેતું કોઇ નથી;
ગરિબડો ટોપી ગોતે છે, મારી નાંખ્યો બૂટવતી.
ફુલ તોરાને ગુલાબ અતર, પૈસા વાળાને દિધાં,
ભૈયો છેડા જુવે સોનાના, ચલે જાવ કહે છે સીધાં,
નાલીયેરની બે જોડી, પૈસાવાળો પામે છે ત્યાં;
ગરિબને કોઇ દાદ ન આપે, માગે તો કહે છે ચલ જા.
વરઘોડાતો ઢોલ અને, વાજીંત્રોથી બહુ ગાજે છે;
પણ એક વાતની ખામી દેખું, તે કારણસર લાજે છે.
જ્ઞાતી બંધુ વાટ જુવે છે, નગર શેઠ છે મતવાલો;
વાડીમાં જમવાને જાશું, શીરો છે અમને વહાલો.
ઘરમાં શેઠ ગયા પરણીને, તંબુ તુર્ત ગયો ત્રુટી;
શીરોતો સુકાઇ ગયોને, અમથા ઢોલ રહ્યા કુટી.
ગોવેકરણી રાંડ નચાવી, પૈસાનું પાણી કીધું;
ઝગ મગાટ ઝુમ્મર પણ બાળ્યા, મુત્ર બળદનું અહિં પીધું,

ધન તારામાં ધુળ પડીને, કમાઈ ગઇ સળગી તારી;
અત્તરની શીશી ઉલટાવી, ગુલાબની કીધી ખ્વારી.
દશ દશ ડબ્બા ઘીનાં ફુટે, લાપસડીનાં લાંપ બળે;
મીઠાઇથી મોઢાંજો ભાંગે, શોભા તમને તોજ મળે.
ભાઇબંધના ઘર આખાને, માંડવળાથી માંડીને;
એ ટાણુા જમવાને તેડો, નમતી રાખો દાંડીને.
લોકોના પૈસા લઇ લઇને, નામ લખી સૌના રાખ્યા;
આમંત્રણની વાટ જોઇને, દાળ ભાત ઘરનાં ચાખ્યા;
અપકિર્તિ થઇ આખા જગમાં, કયાં સુધી એ રહેવાની;
મોટા એટલા ખોટા, એવી છુટ મલી ત્યાં કહેવાની.
વચન અમારા શ્રવણુ કરિને, ગર્વ કદિ પણુ કરશો માં;
એક ઘડીનું બજાર છે આ, જશે કોણુ જાણે તે કયાં.
શ્રીમંતો સૌ ગુરૂ કૃપાથી, પત્ર અમારો સાચવશે;
જયરામ કવિને આશા છે, કે અવશ્ય સમ દ્રષ્ઠિ કરશે.

સીકકેદાર સોની

યાને

આસુરી સંપદા ખ્યાલ ૯

સરમવગરના સ્વાદ ચાખ તું, દોરંગી આ દુનીયાનો,
બે બાજુથી ઢોલ વગાડે, કઇ રીતે તું તરવાનો.

કવડી કવડી જમા કરીને, પચાસ મેં પુરાં કીધા;
લુંટારાનો ભય હોવાથી, કાગળીયા સાથે લીધા.
શરાફ મોટો સમજીને મેં, વ્યાજ તણી આશા રાખી;
મધનું ટીપું મેળવવામાં, મરી ગઇ પોતે માંખી.
જોશીજી જોતીશ જુવોની, નાણું મળશે કે જાશે;
મુકયા ત્યારે કેમ ન પુછયું; મુંબા દેવી છે પાસે.
ચમડી ગઈ તો ભલે જવાદો, દમડી નવ ખરચી કયારે;
વઉથી છાના પૈસા ચોરી, લોટામાં રાખ્યા જ્યારે,
એક દિવસ સાસુડી મારી, મરચાં લેવાને ગઇતી;
કોથમરી ચોરીને લાવી, હડહડ પણ ઘરમાં થઇતી.
બે આના લઇ જાય બજારે, આનો એક બચાવે છે;
છતાં ચોરીયો ખુબ કરે છે, માટે લોક ડુબાવે છે,
મહારાજ કંઇ કરો તેમનું, આ લક્ષણ શું છે સારાં;
માથું કુટી રડી મરે છે, જતી નથી શ્રીજીદ્વારા.
જુગારીયોની સાથ રમીને, નાણું બહુ ભેગા કીધાં.
સટ્ટામાંથી મળ્યા પાંચસેં, તે પણ મેં સાથે લીધાં.
કાતર લઇને ખીસા કાપ્યા, તેની દશ નોટો આવી;
બજારમાં જઈ તાળું ફોડયું, નવી લગાડી ને ચાવી.
બેંક વિષે બુડયા છો માટે, પાટી લઇ ફરજો કરમાં;
બે પૈસાની કરો મજુરી, મીઠાઇ લઇ ખાજો ઘરમાં.
અરધીના કંકુમાં તેં તો, રૂપીયા આઠ જમાવ્યા છે;
નાહ્યા ધોયા વગર કપાળે, જઇને ગંધ લગાવ્યા છે.

ભંગી ઢેડ અમો નવ જાણું, ચરધી આપે તે સારો,
ન્યાય ચુકવે છે પરમેશ્વર, નક્કિ આ મનમાં ધારો.
સમજુ લોકો સોચ્ય કરોમાં, નીતી ધર્મ ફરી પાળો;
અધીક તમોને દેશે એથી, પરમ કૃપાળુ છે વહાલો;
શ્રીમંતોકું કયા હુય ઇસમેં, ગરીબાકી ગરદન મારી.
હરામખોરી કીયા કીસીને, વો દુષ્ટોંકી બલીહારી.
હ્યાં પરસે તુમ મુકત ભયે, ઇનસાફ વહાંપર કયાં હોગા.
ઉસકાભી કુછ ખ્યાલ કરો તુમ, કયસા લેકર મેં ભાગા.
જમા ખરચકી બુક બડી હુય, બુરાઈ સબ લીખકર લેતા;
ગુન્હેગાર જૈસા જો હોવે, યોગ્ય દંડ વાંકુ દેતા.
કચ્છ માંડવી ગાંવ હમારા, દરવાની હમ હવાંપરકે:
બંબઇકી બસ્તીમેં આયા, પ્રખ્યાતી અપની કરકે.

મઝેદાર મુરબ્બો

યાને

પીચકારી મહોત્સવ ખ્યાલ. ૧૦

ભાગ્ય ખુલ્યા છે ભાઇ આપણા, સુદ પુનમની છે હોળી;
પ્રાગણમાં બહુ મઝા થાય છે, તે પૈકી કહું છું થોડી.
કેક ઠેકાણે ઉલટી સુલટી, પીચકારી બહુ પુટે છે;
કસ કસતી કસબી ચોળીનાં, બધ બેવડા ત્રુટે છે.

સુંદર કપડા કબાટમાંથી, કામીનીયે શોધી કહાડયા;
અલંકારથી યુક્ત થઇને, આગળ પગ ભરવા માંડયા.
હોળી ખેલી આવેલી, બૈરીને લોક કહે છે શું;
વર્ણન વાંચી ઘોર અંધારૂં, ટળી જવા ઇચ્છું છું હું.
કઇ ગોપીને કયો કાન તે, યથા યોગ્ય ઇશ્વર જાણે;
નીયમો સઘળાં ત્યાગ કરીને, માથું કુટે છે પાણે.
જગદિશ્વરની પૂર્ણ કૃપા, થઇ છે નક્કિ એવું ધારૂં;
નહિંતો સાઠ વરસની કેડે, પુત્ર અમો કયાંથી ભાળું
ઇશ્વર જેવા ચરિત્ર અમને, પ્રથમ કરી કોઇ દેખાડો;
પછી આંખ મીચી મુરગાઓ, રાંડ રંગથી ભીંજાડો;
કોમડીયો કમજાત કુકરમી, કને જાય છે શું કરવા;
નીશાન મારે છે તાકીને, પગે ગઈ તેને પડવા.
બે આંખોથી જોઇ રહ્યા છે, પરણેલો પોતે માટી;
ધોળે દિવશે માંજર આવી, જશે ઠીકરાં સૌ ચાટી.
લાજ વગરની બૈરી લાગી, હોળીની ગમ્મત જોવા;
બાર માસના પાપ હતા તે. અનુક્રમે લાગી ધોવા.
બુરાનપુરી સેલો અમ્મર, કહો અમો કયાંથી લાવું,
બે હાથે તાળી વાગે તો, લખ્યા પ્રમાણે પહેરાવું.
પડવાના તહેવાર વીષે, લોકો સઉ રંગ ઉડાડે છે;
કચરો ગટર તણો ચુંથીને, કપડાં ખુબ બગાડે છે.
કેક છોકરા બીભત્સની ત્યાં, મોટી ધુમ મચાવે છે.
શરમ વગરની સ્રીયો હોય તે, સાંભળવાને આવે છે,

જા ભાગી કહેતામાં સામે, આવે છે હસતી રમતી;
વિવેકવંતી હોય તેમને, આવી વાત નથી ગમતી.
મુળ ધણીમાં હોય ન મીઠું, બઇરીમાં કયાંથી આવે,
સંખ્યાબધ જુવો મુંબઇમાં, સ્ત્રીઓ ધણીને ધમકાવે.
પતિ બીચારા કર્મ હીણ તે, છતાં સ્વભાવે પણ થંડા;
સ્ત્રીઓ તેમની કાં ન કરે, વ્યભિચાર તણા પાછળ ધંધા.
કલજુગમેં યહ પ્રગટ ભયે, દ્વાપરમે ભી ગોકુલમે થે;
કૃષ્ણ કનઇયા કહુત ભયે જબ ગાવનકુ ચરવાતે થે.
ગોપી જીતની હુતી વહાંપર, પ્રગટ ભઇ સબ બબઇમેં;
જયરામ કવીને ખ્યાલ બનાયા, ચતુર સમજ અપને મનમે.

ધી બોમ્બે ગ્રેટ

ન્યુ

હીન્દુ હોટલ્સ લીમીટેડ—ખ્યાલ. ૧૧

દુનીઆમાં આ નવુ લાકડુ, હોટલનું કયાંથી પેઠુ:
ટેબલ ખુરશી પર બેશીને, જમી રહ્યાં છઇએ એઠું.
માત્ર વસ્તુની ટીપ જુઓ તો, સમક્ષમાં છે સુખદાઇ,
પંખો પાવરથી ચાલે છે, ન્યુ ફેશનની રૂશનાઇ.
આજુ બાજુ બે ખુરશીને, વચમાં ટેબલ માંડે છે:
ધન રાશીના હોય તેમને, તુર્ત ત્વરાથી રાંડે છે.

કોપ રકાબી કહ્યાં એટલે, પવિત્રતાની વાતજ શી;
ચારે ધામ કર્યા છે એણે, તરવેણી તીરથ કાશી.
સેત બંધ રામેશ્વરથી તે, હરદવારની હદ સુધી;
જગન્નાથ જમ ખીંડી થઇને, આગલ પર ગઇ છે કુદી.
મુંબઇ બુડી મોજ શોખમાં, નખોદ કાઢયું છે નટવે;
ઘરમાં લોટ નથી ખાવાને, રૂપીયા બે તેને ખટવે;
હજામ આવ્યો હતો એક ત્યાં, શેઠ કહે ચલજા સાલા,
માંઝા ઉઠા ગલાસ હોતા, ત્યાતચ તું પાની પ્યાલા.
પાણી પીવુન ઘર વિચારણે, કોણ ગાવચા હા ધંધા:
શેઠ હોઉનશી નાહવી બનલા, મુકુટ ચાલલા જા સીધા.
શેઠ ધર્મમાં ચુસ્ત હતા પણ, ઇલાજ શું અહીંઆ વારૂ,
તે દાહાડેથી ચાહ પીવાનું, હોટલમાં માંડી વાળ્યું.
કચ્છી માડુ હતા બે જણા, ખુરશી પર આવી બેઠા.
જબાન પરથી સીદ્ધ થયું કે, વગર દોઢીયે છે પેઠા.
ગરમ કાય તે સાંઘ અમાલા, પાવશેર પુરી આના;
પવે બટાટી પાતલ ભાજી, બે સીંગલ લાવો ચહાના.
પૈસા ચાર હતા ખીસામાં, બીલ થયું નવ આનાનું;
હોટલ વાલે બટન ઉતાર્યા, કામ કર્યું પસ્તાવાનુ,
મુંબઇ વાલા થયા એટલે, ચાહ વિના તો નવ ચાલે,
બેરીની બે ગાળો ખાશું, ભલે કરીને તે આલે.
ચલ જાવાદે ફ્રેન્ચ પુલપર, દોસ્તદારને મળવુ છે:
ત્યાર બાદ શંકરના દરશાન કરી. તુર્ત અહીં ફરવું છે.

ઘોડા વાળો મનમાં, સમજ્યો શેઠ ગયા છે ફરવાને;
શેઠાણી પણ પહેરી ઓઢી, જુઓ જાય છે ચરવાને.
મરદ લોગભી કૈશે દેખો, છિપકે છિનાલી કરતે હય;
ઔરતભી ફીર એહી તનાશે, ગલી ગલીમે ગીરતી હય.
માલ પરાયા હોય કીસીકા, અપના કરકે માનોગે;
જયરામ કવી યું કહત ભયે, તુમભી વૈશે ફલ પાવોગે.

દિલોજાન દોસ્ત

યાને

ઇશ્વર પાસે જીવની ફરીયાદ=ખ્યાલ ૧૨.

મનડું કહે છે પ્રભુ કને જઇ, શત્રુ પાંચ સતાવે છે,
મહારાજ કંઇ ઉપાય તેનો, આપ મગજમાં આવે છે.
પ્રથમ જીભને પુછયું ત્યારે, રસના શું કહેવા લાગી,
મનને ગમતી વસ્તુ સરવે, મુખથી હું લઉં છું માગી.
સ્વામી વાંક અમારો શું છે, બીજ બધું એ વાવે છે;
તાબેદાર અમે છું એના, એને કોણ સતાવે છે.
શ્રવણેંદ્રીયને કહયું પ્રભુએ, આ ફરીયાદી છે કેવી;
ફરજ બજાવું છું પોતાની, શા માટે તસ્દિ લેવી.
નાક કહે છે સૂણો પ્રભુજી, હું તો કંઇ કરતોજ નથી;
જે સ્થલમાં એ જાય અભાગી, દર્શાવું છું સર્વ ગતી.

મનને ભ્રષ્ટ થવાનું કારણ, આંખલડી કહીદે તારૂં;
નહિતો ફોડીસ તુર્ત તમોને, સંશય શું એમાં વારૂં.
મહારાજ મારે શું કરવું, ચંચલ છે એનીજ વૃતી;
દરશન જઇને નીત્ય કરે તો, મનાઇ મારી કંઇજ નથી.
ત્વચા કહે છે ઉન્મત થઇને, જ્યાં ત્યાં એજ ફીરાવે છે;
જ્ઞાન બતાવું છું હું તેનું, મારી ધૈર્ય મુકાવે છે.
અગ્નિમાં નાખે છે મુજને, બળી મરૂં છું હું પલમાં;
ઘોડા ગાડી તુર્ત ચલાવે, લગામ લેશો જો કરમાં.
બદમાસી મનની છે સરવે, પૂરીયાદી આવ્યો કરવા;
તકસીરવાન ઠરે છે પોતે, આપો ઘઉં એને દળવા.
સખત કેદ નવ માસ તણી, ભોગવવી એમ કહ્યું જડજે;
કર્યાં કર્મ સૌ ભોગવ અહિંયાં, પછી ખુશી સાથે ફરજે:
હુકમ અમલમાં લાવ નહિં તો, મળ્યા ભોગ તું જાણ ખરૂં
પડીશ જઇને ચોરાશીમાં, કહિ ન હું પણ હાથ ધરૂં.
કશી ન પીડા ધરવી એની, સખત દંડ એને દેવો;
ભક્તિ નીત્ય પ્રભુની કરવી, અન્ય માર્ગને કાં સેવો.
હશે કોણ લાવ્યું અહિં મુજને, મન વિચાર કરવા લાગ્યું
વેઠું છું સંકટ આ સરવે, વાગેલામાં છે વાગ્યું.
ભક્તિમાં કંઇ ભંગ પડયું છે, પરિણામ તેનાં આવ્યાં;
ભૂલીશ નહિ હું કદી તમોને, વ્યાધીમાં સીદને લાવ્યાં.
ભવસાગરમેં બડા દુઃખ હય, કછુ ન લગતા અબઅચ્છા;
ભાગલીયાં યું કહતભયેકી, તુહી નાથ સબસે સચ્ચા.

કંત્રી સ્મોકીંગનો કીતાબ

યાને

તલ્લક બીડી વિષે—કવાલી. ૧૩.

પડી પાછળ જુવો કેવી, બીડી બદમાસ આ વારૂં;
તંબાકુના વ્યસનીયોની, પ્રસાદી છે નકી ધારૂં.–ટેક
ભોળા પણમાં ગયું ફાવી, કોણે તુજને અહીં લાવી;
કર્યાં છે ભ્રષ્ટ તેં અમને, નથી આ કૃત્ય કંઈ સારૂં.–પડી.
વ્યસન કેવું હશે તેની, ખબર અમને પ્રથમ નહોતી;
તપાસીને જદા જોયું ગયું ચમકી હૃદય મારૂં–પડી.
દીસે આંખો સદા રાતી, ગળું પણ જાય છે ફાટી,
બળે છે જીભ પણ અમથી, કઢાવ્યું કામ પરબારૂં.–પડી
ઓળખતો પણ નથી મુજને, ખરૂં કહું છું અલ્યા તુંજને;
ખાંસી દમની બીમારીમાં, જીવન તારૂં બધું ગાળું–પડી.
નથી કંઈ સ્વાદ પણ સારો, અમસ્તી કાં મુને બાળો:
તદન ગઇ છું હવે હારી, પ્રભુએ શું હશે ધાર્યું.–પડી.
બીડીનો નાદ છે જંગી, ન જાણે ઢેડ કે ભંગી;
જેની તેની એઠી જુઠી પીયો છો શું ભલા માડુ.
મધર એની મરાઠણ છે, સગી સીસ્ટર કમાઠણતે;
જમે બેસી બધા ભાણે, તમોએ પણ હશે ભાળ્યું,–પડી.
તપાસો તો પડે નજરે, માટે કહુ છું બીડી તજરે,
કવી જયરામના વચનો થકી, પદ મેળવો પ્યારૂં–પડી.

કવાલી

બીડી અમને બધી વાતે, પીડામાંથી મુકાવે છે,
અમો પીતા નથી જોકે, બગાસા ખુબ આવે છે,–ટેક
જરા ધીમાં રહો ભાઇ, કલેજું પણ જશે ખાઇ;
દેખાશે આંખથો જાંખું, ન ગાતાં કંઇજ ફાવે છે-બીડી.
ધુમાડો નીકળે જયારે, કહે છે શું મુખે ત્યારે;
બીડી પીનાર પોતાના, બદનને પણ બગાડે છે.–બીડી.
બીડીનું નામ છે મોટું, ભલે લાગે જરા ખોટું;
શરીર સુધરી જશે ત્યારે, મજા કેવી ઉડાવે છે.—બીડી.
વચન મારા કહી પાળો, બીડીને બુટથી મારો;
કહે જયરામ તો અમને, બડો સંતોષ આવે છે.—બીડી,

જમાનાની જોગણ

યાને

પરમેશ્વરની પુતલી—કવાલી ૧૪.

વિષય લંપટ થયા લોકો, ઉત્પન્ન દુઃખ પણ થયું ત્યારે;
ન જાણે બેન કે બૈરી, સરિખું સર્વને ભાળે. ટેક૦
સુંદર મુખ રાંડનું દેખી, કરો છો શું રહ્યા શેખી;
રઝડતું કુતરૂં આવે, કદાપી ના નહિ પાડે. વિષય.

જમાનાના અરે લોકો, એમાં શું સ્વાદ છે નોખો;
મુકી દઈ રોટલી ઘરની, મીઠાઇ કાં જમો બહારે. વિષય.
પ્રથમ બહુ લાગશે મીઠી, પછી ગમશે નહિ દિઠી:
એમાંથી ભુખ નહિં ભાંગે, તેને તજશો તમો કયારે. વિષય.
દશાપણ થાય છે કેવી, મુખે કહી ના શકું તેવી;
દુકાને લાગશે તાળા, નોટીશો આવશે જ્યારે. વિષય.
રમે છે રંગ પણ રાતે, ચાવે છે ગાલને દાંતે;
ભરાયું પેટ શું તેથી, પોતીકું ધર્મ કાં હારે. વિષય.
જુવે છે પુત્ર આ નીતી, વગાડે છે મુખે સીટી;
તેને કહો છો અહ્યા ચુપકર, પેઢી એકવિશને તારે. વિષય.
બૈરી વિધવા તુરત થાશે, નાણાં સૌ કુતરા ખાશે,
નરકનું દ્વાર છે ખુલ્લું, થશો દુ:ખીયા બહુ ભારે. વિષય.
તમારો ત્યાં ગુન્હો ઠરશે, કઢાઇ તેલની ચડશે;
તળે છે જેમ ભજીયાને, તેવી રીતે તુને બાળે. વિષય.
નથી પુઈબા તણું ખેતર, સમજ મનમાં અરે મીંતર,
કહે જયરામ ઓ મુરખ, જતો ના રાંડને દવારે. વિષય

(દાસપરે દયા લાવો) એ રાગ ૨.

જોઈ રૂપાળી તું નારીરે, મોહિસમાં પ્યારા જોઈ રૂપાળી તું નારી,
હોઠ લાલને ગાલ ગુલાબી, પગમાં પહેરે કડલાં કાંબી;
વાગ્યું નખોદ ઝાંઝરના ઝમકારે ભારિરે. મોહિસમાં.
આંખો બે એની અણીયાળી, જગત લોક વસ છે કરનારી;
ભ્રકુટી બાણ સખા તુજ માટે, રહી છે ધારિરે, મોહિસમાં.

પીન પયોધર જો પરખાયા, મર્દ મુછાળા કે લલચાયા;
એ ચંડાલણીયે જન કેક નંખાવ્યા મારિરે. મોહિસમાં.
વિસનખી વસમી છે ભારે, વજ્ર હોય તેને પણ ગાળે;
વગર મોતથી મરી, જવાની પાળિરે. મોહિસમાં.
પ્રથમ પરિનું રૂપ બતાવે, હિંમ્મત છેવટ સર્વ હઠાવે;
નથી ઐ અચલ તમારી, ભાઇઓ પ્યારિરે. મોહિસમાં.
જયરામ જગતને કહી સમઝાવે, માનવ દેહ પૂરી નહિ આવે;
પડેલા જનો તણી થઈ છે, ખ્વારિ ખ્વારિરે. મોહિસમાં.

પતિ સેવાની પદ્ધતિ

યાને

સ્ત્રીઓનું કર્તવ્ય. ૧૫,

રાગ પુનમ ચાંદનીનો ગરબો.

બેની માત પીતાએ, સોંપ્યો તેજ ધણી ખરોરે;
બીજા બધા જાણવા, પુરૂષો તે પાષાણ.
સહીયર પતી એજ પરમેશ્વર છે સંસારમાંરે.

સાખી.

વશ તેને વર્તિ રહો, સાચો એજ ઉપાય,
ધારણ આ વૃતને કરે, તે શાણી કહેવાય;

કારણ વગર જવું નહી, બહાર કદી ઘરમાં થકીરે;
એથી ઘટે આપણો, માન અને મરજાદ—સહીયર.
કામકાજ ઘરના સહુ, કરવા તુર્ત તમામ,
દરિદ્રતા નવ રાખવી, સુફળ થશે સૌ કામ,
કુલટા સ્ત્રીની સાથે, વાત વિગત કરવી નહિરે,
બકવું નહિ છીદ્ર, ઘરમાનું તે પણ કયાંય—સહીયર.
ધર્મ પત્નિએ ઉઠવું, ઉદય થતાંની વાર,
જળ ઉનું મુકયા પછી, સ્વચ્છ કરો ઘરબાર,
હાજર રહી સમયસર, નવરાવો શુભ રીતથીરે,
કરવી સામગ્રી, પુજાની સહુ તૈયાર—સહીયર.
ભાત ભાતનાં ભોજનો, સમય સમય અનુસાર.
વિવિધ રચેલા રાયતા, દહિં દુધ ઘૃત સાર,
પીરસો પાપડ ભજીયા, વડા તળેલા તેલથીરે,
કેરી લીંબુ હળદી, ગુંદા ગરમર સાર-સહીયર.
પીરસો બેસી પાસમાં, કલેશ કરો સૌ દૂર.
એ રીતે જે વર્તશે, બેન ખરી બહાદુર,
બીડા પાન સોપારી, દે પંખો કરમાં ધરીરે.
પ્રીતે પવન કરોતો, પતિ પ્રસન્નજ થાય—સહીયર.
પતિ સેવાની પદ્ધતિ, પ્રગટ કરી આ ઠાર.
પ્રીતે વાંચે પ્રેમદા, તો સુધરે સંસાર.
માટે કૃપા કરીને વાંચો, જનનું પ્રીતથીરે,
એવા સત્ય વચન શુભ કથન કરે જયરામ--સહીયર.

છક્કો પંજો.

યાને

જુગાર વિષે ખ્યાલ ૧૬.

ઉફટમાર કોઇ ચાર જણા, મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા;
દિવસ છુટીનો ઠીક આજ છે, સ્ટેન્ડર દસ તો છે વાગ્યા,
કેમ દોસ્ત કંઇ હોય ખીસામાં, તો જુગાર આપણુ રમિયે,
વગર મફતના શું બેઠા છો, હોટલમાં ચાલો જમિયે.
બટનલાલ કહે બસો રૂપૈયા, જીત્યો છું સટ્ટામાંથી,
કપટલાલ કાવતરાંખોરે, કાઢયાં દશ ટોપીમાંથી.
ચોથા જણુની તપાસ કરતાં, મુદ્દલ કંઇ ન મળે પાસે.
છેવટ હારી જશે એટલે, લીલામ બૈરીનું થાશે.
બહાદુર બિલ્ડીંગ પાંચ માળપર, જુગાર રમવાને બેઠાં.
અવાજ કાને પડયો એટલે, સીપાઇ ત્રણુ આવ્યા હેઠાં.
દેખો દેખો દોલતખાં, કયા અવાજ હાંપર આતા હય,
જુગારીયોંકા ખેલ હોયગા, બેશક માલુમ પડતા હય.
દરિયાંખાંએ બધા દોસ્તને, મુસ્કે ટાટ લીધા બાંધી.
પૈસા ટક્કા કબ્જ કરીને, કયાડ ઉપર મેલી કાંડી.
નવ્હરા મ્હણુતો નવરિલાકી, ખરા સાંગ તું કોણુાચી,
દમ અસેલ તર આહે તુઝીમી, નસેલ મગ દુસર્યાચી.
બાપ કહે છે જુવો છોકરાં, જુગારીયોની આ ટોળી,
આ અવાજ ઉપરથી બીજા, પંદર પણુ જણુ આવ્યા દોડી,

વાટે જાતાં વટે માર્ગુઓ, બૈરીને પુછે છે શું:
ત્રણ પુરૂષ સાથે છે તારી, તે પૈકી કોની છે તું,
નીચું મોઢું કરી બીચારી; રસ્તામાં રડવા લાગી,
ઉફ્ટમારની આ અબળાએ, પ્રાણ તુરત દિધાં ત્યાગી.
જામીન લીધા ચાર જણાના, લાજ આબરૂ પણ ખોઈ,
બેડી નાખી બટનલાલને, લોક રહ્યા સામું જોઇ,
બટનલાલની આ કીરતી, જન મંડલમાં જાહેર થઇ,
વેપારી જપતી લઇ આવ્યા, દુકાનની પણ લાજ ગઇ
ત્રીજોરીયોના માલીક થઈને. જુગારીયો સાથે રમશે,
વીસ લાખની દોલતમાંથી, પાંચ લાખ ભાગ્યે રહેશે,
ડાહ્યો છે ડાહ્યો છે કહીને રૂધીર પીયે છે સો તારૂં,
મુરખ મનમાં નથી સમજતો, શું દુનીયામાં છે મારૂં.
ખ્યાલ કવાલી અજબ રંગના, કહો ભાઇ તે કયાં મળશે;
સોલ અંક સંપૂર્ણ તણા, રચનાર કવી ભાગલીયા છે.

તેજસ્વિ તારૂણી

યાને

મુંબઇનો મશ્કરો ખ્યાલ. ૧૭.

શું ચટકો લાગ્યો છે તમને, નીત્ય ઉઠી જાવું બહારે;
હું અહીંયાં શું રહું એકલી, એજ પુછવું છે મારે.

વેપારિયોની સોબત મુકી, હરામીયો સાથે પૂરવું;
એમાંથી શું ઠીક થશે કે. તે વિચાર પહેલે કરવું;
મુંબઇમાં આવ્યો છું ત્યાંથી, પાપ નડયા મુજને વહાલી;
રકમ બંધ પૈસો આવે, તે છતાં રહે ખીસા ખાલી.
મુવા પીટીયા જા અહિંયાંથી, બેન મરિ ગઇ શું તારી;
ગાળ સાંખવી પડે અહુરનીશ, ખોડ જાય છે કયાં મારી,
દ્રષ્ટિથી હું પાપ કરૂં છું, વખતે જો જાશે પુટી;
મારગમાંથી પડિસ ગટરમાં, જશે લોક મુજને લુંટી.
ઇશ્વર પાસે જઇશ તેવારે, શું તેવણુ છોડી દેશે;
ગુન્હેગાર જાણીને મુજને, શીક્ષા ચાર ગણી કરશે.
ખોટા કર્મ કરેછો પોતે, જ્યાં ત્યાં સળગી ઉઠે છે;
હાય મુઠો કહીને મુખમાંથી, શીર પોતાનું કુટે છે.
કયા કુદરતકી ખુબી દેખો, જૈન પાપ યહ કરતે હય;
અનાજ ખાનેકુ નહિં મીલતા, ઝુર ઝુરકે સબ મરતે હય.
છકકે પંજે કે પીછે યહ, નવા અંક ભાગલીઓંકા;
તરેહવાર સબ બને હુવે, કયા હુકમ દેખલો માલીકકા.

કવાલી.

અરે જોશી જરા જોની, અમારા કર્મ છે કેવા;
રડું છું રાતને દહાડી, બળ્યા પીટયાજ આ હેવા.
જુવોની હાથ આ મારો, ઝખુ દિન રાત હું પ્યારો;
મળે કયાંથી કહો તેવા, અમારા કર્મ છે કેવા.

તમો આવ્યા ભલે ભાઇ, બતાવો માર્ગ સુખદાઇ;
કરિશ હું આપની સેવા, અમારા કર્મ છે કેવા.
કહે જોશી અલી બાઈ, તમારી ભૂલ સપડાઇ;
વીધીના અંક છે એવા, અમારા કર્મ છે કેવા.
સુખે જયરામ ભજ તેને, વરિછે રાધીકા જેને;
મીઠાં છે શેરડી જેવા, અમારા કર્મ છે કેવા.

ઈશ્કી ટટ્ટુ
યાને
ફુલ ડ્રેસની ફીશીયારી ખ્યાલ. ૧૮.

ધર્મ ગયો ડુબી જગમાંથી, હવે રહી આશા શાની;
બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય વૈષ્ય વગેરે, એક સરિખાં સો પ્રાણી.
કેશ રૂપાળા થયાં એટલે, મુખ દર્પણમાં ભાળે છે;
હજામની ખુરશીપર બેસી. પુન્ય પોતાના બાળે છે,
હતાં એજ કપડાંકે બીજાં, સોગંદ દઇ પુછો એને;
નહીંતો બૈરી મરિ જવાની, એમ કહો મુખથી તેને.
બાપ મુવો મરિ જવાદો, બૈરી તો કાયમ છેને,
ખુશી થશું દેખીને મોઢું, વિચાર ઉપજયા છે જેને.
હજામના અડકેલા છાંટા, સો કપડાપર ઉડે છે.
જમવા આવ્યો ઘેર એટલે, ત્રણ ત્રણ ગજ ત્યાં કુદે છે.

કેમ અલી છે વાર કેટલી, રસોઇને સાચું કહેની;
ટાઇમ લેટ થઇ ગયો અમારો, પીરસી તું મુજને દેની.
જલથી મોઢું સાફ કરીને, ભાણા પર જમવા બેઠાં;
ડુક્કર જેવા આ લોકોને, કપડા શું નડશે એઠાં.
પટ્ટી ખાવા ગયો એટલે, ઢેડાએ ધકકો માર્યો;
ઘાટી છે ઘાટી છે કહિને, આગળ પર વધનો ચાલ્યો
વાત કરે છે સફાઇની પણ, ચપટી ધુળ ભરી મોમા;
ભુંડણના પેટે જનમેલા, રાંક બનીને તું રોમાં,
સ્નાન કરો કાશીમેં જાકે, પ્રયાગમેં કછું પુન્ય કરો;
જમુના પાન કરો મથુરાંમે, પીછેં હ્યાં પર પાંઉ ધરો.
ચલા જાયગા નંગા હોકે, વહાંપરભી એસી જુતી;
ભાગલીયોંકા કહેના માનો. એહિ હમારી હય ડયુટી.

કવાલી.

અજાયબ આ બધાં ખેલો, જોવામાં આજ આવે છે;
પોતાના બાપદાદાની, લોકો લજ્યા ગુમાવે છે.
પહેરો મલમલ તણી ધોતી, સ્રીયો જ્યાં ત્યાં રહે રોતી;
ચુલામાં આગના વાંધા, જોવામાં આજ આવે છે.
પ્રથમ ગાયો તણા દરશન, કરી લોકો થતાં પરસન;
તેને બદલે જબર ઘોડા, જોવામાં આજ આવે છે.
ઉછીના લઈ જતાં રૂપીયા, આપ્યા કેડે થતાં સુખીયા;
દાનત ખોટી કરે તેવા, જોવામાં આજ આવે છે.
વરસ ચાલીસનું, દેણું, ચુકવતાં છોકરા તેનું;

હાથે લઇને ખુડવનારા, જોવામાં આજ આવે છે.
લાખો રૂપીયા છતાં પાગલ, દિઠાં કોઇએ હતાં આગલ;
પોતાનું પેટ ભરનારા, જોવામાં આજ આવે છે.
જેવી દાનત તેવી બરકત, કરિશ જયરામ નહિં હરકત;
ઉંધે માથે લટકનારા, જોવામાં આજ આવે છે.

તાબેદારનો તમાસો

યાને

હલકા નોકરની હલ્લાકી. ૧૯.

મહેતો મેહેતાણીને કહે છે-કવાલી.

મજુરી સખ્ત છે મારી, છતાં પુરૂં નથી પડતું;
મંડયો છું રાતને દહાડી, છતાં પુરૂં નથી પડતુ.
અભાગી શેઠ છે મારો, ગરિબની ઘાત કરનારો;
રૂપૈયા વિસ આપે છે, છતાં પુરૂં નથી પડતું.
કદર મુદ્દલ નથી કરતો, વળી જયાં ત્યાં ફિસે ફરતો;
ખાદિના વસ્ત્ર પહેરૂં છું, છતાં પુરૂં નથી પડતું.
તું પણ તેવીજ છો પ્યારી, ગયો અમથો નથી હારી;
પરોણો એક જો આવે, છતાં પુરૂં નથી પડતું.
કથન કરતો નથી હમણાં, કરિશ નુકશાન તું બમણા;
સબુરીના ફળો, મીઠાં, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

નગર મુંબઇ તણાવાસી રૂપૈયાથી ગયા ત્રાસી;
કમાવે છે બસો લગભગ, છતાં પુરૂં નથી પડતું.
સ્વતંત્ર વર્ગ છે સુખીયા, બીજા જાણો બધા દુઃખીયા;
લખી જયરામ બતલાવે, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

શેઠ નોકરને કહે છે–કવાલી ૨.

ફેરવશો જો કદી માથું, રજા આપીશ હું તમને;
તમો ભાગી જશો તેની, કશી પરવા નથી અમને.
ઉંઘી ઉંઘી તમો આવો, બીડી પીવા પછી ધાવો.
વાગ્યા દસ કે જવું જમવા, રજા આપીશ હું તમને.
પૂરિ બે વાગશે જયારે, રખડતા આવશો ત્યારે;
એવું અમને નહિં ચાલે, રજા આપીશ હું તમને.
કલમ પણ કયાં અરે નાખી, જુવો આ દોતમાં માખી.
ન જાણું છો તમો કેવા, રજા આપીશ હું તમને.
શેઠાણી જાય છે તે કયાં, પુછી આવો તમો જઇ ત્યાં.
ખુલાસો તુર્ત લઇ આવો, રજા આપીશ હું તમને.
શેઠાણી જો પેલી આવી, મંગાવે છે દેખું ચાવી;
નવા ઘડીઆલ પર ટાંગી, રજા આપીશ હું તમને.
દિવાળીના દિવસ આવ્યા, નવિન રંગો નથી લાવ્યા;
પૂજેતી થાય છે મારી, રજા આપીશ હું તમને.
અમો છું શેઠીયા કેવા, સવારથ સાધીયે તેવા;
નોકરની દાદ નવ લઇએ, રજા આપીશ હું તમને.

ઝાડુ કાઢી તમો નાખો, બીછાના પણ કરી રાખો;
ભાગલીયા શું કહે છે જો, રજા આપીશ હું તમને,

કચ્છી કાવ્ય

યાને

વિયોગી સ્ત્રી. ૨૦.

રાગ ડેઉંચે આઉં ન છડીયાં તલવાર.

આઉં દુઃખી અઇંઆં દિલદાર.
દુઃખી અઇંઆં દિલદાર, સાઇંઆં મુંઝો બેડો લગાઇ દે પાર. ટેક.
નિંઢપણમેં માં મરિ સુતિને, પેએ પણ આય લાચાર. આંઉં.
ઝીવ ઝોરાઇએં કઢી વિઝાંકી, જમ ડીયન ઝોડેંઝી માર. આંઉં.
સારેંમેં પણ નાય ડીઘલ કોય, માનીઝો કીડતાર. આંઉં.
ઉપાય મુંઝા મીળે થકાઆંઉ, મુઈસ હાંણેં તાં હાર. આંઉં.
જયરામ ચએ મુંઝા પ્રાણવલ્લભ, તોઝી લીલા અપરમપાર આંઉં.

ઇશ્વર પાસેથી માગેલી મદદ.

રાગ કચ્છી કાફી.

વાલીડા મુંઝી વારે ચઢીને અચો, અઇંઆં અપરાધી તોઝોની સચો,
વાલીડા મુંઝીવારે ચઢીને અચો,

કર્મ કુડા ઝીકી મુંકયા હુંધા, તેંઓ મીડંધો કયાંથી તાં પતો
વાલીડા.
સુખમેં સઇયારો આય મીણીઓ, પણુ દુઃખઓ બેલી ન બચો.
વાલીડા.
પાપેઝી શીક્ષા ડીણુમેં મુંઝાનાથ, નઇએં તું તાં કીં કચો વાલીડા.
જયરામ ચએ આઉં સરણે થીયાતો, મનમેં કુલાયતા પચો.
વાલીડા

ઇશ્વરે આપેલી ભકતને શાબાસી.

રાગ ઉપર પ્રમાણે.

જીવલડા આઉં વિસરિવિના કીં તોકે,
વિસરિ વિના કીં તોકે, જીવલડા આઉં વીસરી વીનાકી તોકે.
હિરંધે ફિરંધે મુંઓ નાલો ગીનેતો, તું મનઓ મંધીયડો રોકે.
જીવલડા.
પંઢઝા નીયમ મીળે સાચવિયે તો હી, સરિર ભલે તો સુકે.
જીવલડા.
પ્રેમ તોઓ આઉં ઠીક ડીસાંતો, ધુનીયાંમેં રોતું સુખે જીવલડા
જયરામ ગુણ નીત્ય ગાય મુંઝાતો, ન્યારો કથપણુઇ કીંયતો ચુકે.
જીવલડા.

વેંધીરો હ્યાનું

તોઓ.

ફીં કમ નાંચ ૨૧.

કચ્છી કવાલી.

લગો આંસે મુઓ નેડો. રખડંધી કો છડે ડયોતા;
નમુંનુંતાં ઝરાન્યાર્યો, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
દેખાડયો ખોડકે ખાપણ, ખવાણી આયકીં થાપણ;
ગરિબ ઘરઝી અઇઆં બેટી, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
અગરઝો પાપ હી નડંધા, વઘર મોતે કીતક મરંધા;
સુણોતાં ગાલ હી મુંઝીં, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
અસીં ઝેડયું અઈયું તેડયું, કરજ આંઝો, વિઠા ફેડયું;
વિયાણી નાંચ માં કેંઝી, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
નતાં ખ્યોં દુધ ઘી સક્કર નતા માર્યું કીતે ચક્કર;
ભીગાડયું કીં નતા આંઝો, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
વીચાડો પે મુંઝો ભોરો, ડીસી આંકે વિઠે ધોડયો,
મીઠેવોણી મુંઝી બાઇ, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
બરોબર આય હી અરજી, ખરિ સાહેબજી મરજી;
જોશી જીકે પુછી ન્યાર્યો, રખડંધી કો છડે ડયોતા.

કવાલી.

કસુંબો લાલ પહેરેને, સીધી વાટે સટકધીંસે.
દર્શણ ઝો નાં ગીની આઉં, સીધી વાટે સટકધીંસે.

રખું મુદ્દલ નતાં ખટકો, પેની પગઝો કર્યું લટકો;
પછાડે બ્રહ્મચારીકે, સીધી વાટે સટકધીંસે.

વિચાડા કૈકતાં વાંઢા, ડીસેને પોનતા માંધા;
ગીનીને જીવ કે કેઝાં, સીંધી વાટે સટકધીંસે,

સુણીને હી અજબ લીલા, રખે મનઝા થીયો ઢીલા;
સાગલીએં કે કુરો સુતક, સીધી વાટે સટકધીંસે.

જંગલની જડી બુટ્ટી

યાને

વૈરાગ્યનો અરિસો—ખ્યાલ ૨૨.

ઇશ્વરની છે પાસ અંધારૂં, એમ અલ્યા તું લેખે છે;
પણ તો તેસૌ કર્મ તમારા, ગુપ્ત નજરથી દેખે છે.

પ્રજા હાલની નવી જુવો તો, અધમ કૃત્ય આચરનારી;
છેતરવું આદી કર્મોથી, દ્રવ્ય પરાયું હરનારી.
પુસ્કળ મોહ અને મમતા પણ, મુખનું નુર ઉતારે છે,
જે વસ્તુપર ઘણો પ્રેમ તે, કુદરત નાશ પમાડે છે.
વૃદ્ધ થયા તે છતાં વિષયપર હજુ, બડી દેખું મમતા;
કુલીન સ્રીયોનો ત્યાગ કરિને, ઠેક ઠેકાણે છો ભમતા.
ત્રણ કલાકથી વાટ જોઉં છું, ગઇતી રાંડ કહીદે કયાં;
નહિં તો તારી આ જોડાથી, મુંડ રંગી નાખું છું દ્યાં.
સ્રીયે કહ્યું કે જા જા મૂરખ, મારનાર સૌ મરિ ગયા;
લક્ષણ હું જાણું છું તારા, રખે જતો ભુલીને કયાં.
પરમેશ્વરની પૂર્ણ કૃપાથી, બુદ્ધી પ્રાપ્ત થઈ જયારે;
ભાગલીયાએ સર્વ હકીકત, લખી બતાવી છે ત્યારે.

ઉતર કવાલી.

મલી ઉસ્તાદ તું મુજને, બચ્યો તેથીજ હું પ્યારી;
નહીં તો ધર્મનાં સોગંદ, ન મુકત પારકી નારી.
પીતા કાયમ હતા જયારે, રખડતો હું હતો બહારે;
ખોટી આદત પડી મુજને, કીધી પૈસા તણી ખ્વારી.
ગયાતા રાંઢ લઇ ભાગી, ઠોકર કેવી જુવો લાગી;
મને મળતી નથી મુદ્દલ, વરસમાં એક બી સાડી.
હોટલમાં સર્વ કોઇ પેઠા, પાણી પીવા મંડયા એઠાં;
ગંગા જમુના સોડાવૉટર, લીંબુ લાગ્યા સુખાકારી.

ભંગી ને ઢેડ અલબેલા, મારે છે લોકને ઠેલા;
વગર નાહ્યા ઘુસે ઘરમાં, વટલવાની બધી પાલી.

અલી રહી જા હવે છાની, વચન મારૂં જરા માની;
બતાવ્યો તેં મુને રસ્તો, હું પણ એથી ગયો હારી.

બાવીસે અંક છે કેવા, અમુલ્ય રત્નની જેવા;
કહે જયરામ સૌ વાંચો, ભલામણ એજ છે મારી.

બહાદુર બગીચો

યાને

કરતાની ખુશીનો ઉદ્દગાર કવ્વાલી. ૨૩.

બન્યો છે શું બગીચો આ, જુવો બહાદ્દૂર જન કેવો;
લુંટો લુંટો અરે લોકો, સમય નહિં આવશે એવો.

લીંબુ દાડમ સપૂરચનના, રૂપાળા વૃક્ષ છે જેમાં;
સીતળ છાંયા તણો અમને, જગતને લાભછે દેવો.

કરણમાં શબ્દ જો જાશે, પરિશ્રમ દૂર સૌ થાશે;
એવી એમાં રહી બુટ્ટી, લીલો છમ દ્રાક્ષનો મેવો.

દ્રુમો પર પુષ્પ છે કેવા, હરણ દુઃખનુ કરે તેવા;
સુગંધી છે જેની રૂડી, ખુશી સાથે તમો સેવો;
હશે જન જે બહુરૂડા, બનીને વૃક્ષ પર સુડા;
કહે જયરામ ફળખાશે, જેને શુભ સ્વાદ છે લેવો.

શર્ણે કોની જશે ! ઈશ્વરની;

કવાલી.

અવિનાશી વિના મારે, શરણ કોની જવું ભાઈ;
પ્રકાશીને રહ્યો પોતે, સ્થળ સરવત્રની માંહીં.
ઘડી પલમાં હસાવે છે, ઘડી પલમાં રડાવે છે;
એવી સત્તા રહી જેમાં, ગુણો તેના રહું ગાઈ.
પડું છું દુઃખમાં જ્યારે, કરૂં છું યાદ હું ત્યારે;
મુકાવે છે પીડામાંથી, એવી જેની પ્રભુતાઇ.
નજાણું હું કશી ભક્તિ, પ્રબલ એની બધી શક્તિ,
પ્રસંગોથી બચાવે છે, અમો તેને રહ્યા ચાહી.

પ્રતાપી નામ છે જેનું, સ્મરણુ કરતું અલ્યા તેનું
કહે જયરામ તો તમને, જશે ભુલીન તે કયાંહી.

મસ્તાની મંકોડો

યાને

ધણી ધણીયાણીનો સંવાદ. કવાલી ૨૪.

બાયડી ન હુવેત પુઠીયા, છાણીયા કેર ગીને,

વરે સઠઝા અરે ડોસલ, ઐયર તોકે ખપે કોતી.
ડીસીગીન હી તોઝા લકડા, ઐયર તોકે ખપે કોતી.
ડીસાઝે પણ નથો આંકે, મરોતા કો વીઠા નાંકે
પુતર કેંઝા કેઝયું ધીરૂં, ઐયર તોકે ખપે કોતી.
પુતર પુઠીયા થીંધે વોળા, મારીં ધે મુન્નઝા ઝોડા.
ન થીંધો શ્રાધ કે છમછર, ઐયર તોકે ખપે કોતી.

તુંપણ મનમેં વીઠો જાણે, હુડા મુંઝા થકા હાણે
સંધુકેઝી પૂકત ખોટી, બેયર તોકે ખપે કોતી.
પુતર નો ચોનતા મરમર, થીએંતો કો વીઠો હડહડ
જમ કઢંગે ઝલે ચોટી, બેયર તોકે ખપે કોતી.
હલઇ વેંધી ઉનઇં ઘડીએ, ભરત બેઝા વીઠો ભરીએ,
વરેં બીંઝે પુતર સોતી, બેયર તોકે ખપે કોતી,
દયા ઇંધી તોઝી ઝેંકે, કરે ગીન યાદ તું તેકે
સુણો જયરામઝી પોથી, બેયર તોકે ખપે કોતી.

વોય મુઠી ઇનમેંસે કુઇ સોથ માર્યાં,

કવાલી.

ડીયે ઝેડો વીઠી સમઝાં, જણાયો નાંય મું કેંકે.
ડીઠા આંઝા મીડે લક્ષણ, મુઠો ડીંધા હાંણે બેંકે.
ચોણું પયતો વરી પાછો, ચડાયોતા કુરો ડાચો.
લગેતી આગ હીન ધીલમેં, જણાયો નાંય મું કેંકે
અકલ વઇસે કીતે આંઝી, પીચું ઘરમેં અસીં કાંઝી.
રનેંકે રોજ પુર્યોતા, જણાયો નાંય મું કેંકે,

રનેંમ્યાંથી અચો મોડા, અસિં મુનઝા ડીચું ઝોડા.
ખીલેવારા અગર સાદા, જણાચો નાંય મું કેંકે.

બાડુડી ને વરી ત્રાંસી, તેંકે ચવતા વીઠા ખાસી.
ગોઝારી આયસે કેડી, જણાચો નાંય મું કેંકે.

મુકે મુધલ મકી ડીઝા, ઠારે ઠારે વીઠા પીઝા,
જોશી જયરામ ઇં ચયતો, જણાચો નાંય મું કેંકે.

રીઝવર્ડ રામબાણ

યાને

મુંબઈની કમાણી.

કવાલી. ૨૫.

કમાણી અર્ધ મુંબઇની, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું.
દેશી ભાઈયો તરફ જોતાં, ચાલુ ફેશન પ્રથમ લેખું,

દાનત ખોટી હશે જેની, મુંબઇમાં છે મજા તેની.
ગોરસ અરધું અરધ પાણી, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું.
છીએ ઘરના અમો સુખીયા, લાવો મુકો અહિં રૂપીયા.
દિવાળું તુર્ત કાઢે છે, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું.
બળદ ઉપર દયા રાખો, જુવો તેની જરા આંખો.
વછુટે છે કેવા નીરો, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું.
પરાઇ ચીજ જો હરશો, ભુંડે હાલે છેવટ મરશો,
હજુ સુખ છે બધા આગળ, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું.
અત્યારે રાંડજો ગાસે, મોઢું જોવા બધા જાશે,
મોટર ગાડી વીષે બેસી, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
ચેતો ચેતો હજુ ચેતો, કલી એમાંજ છે પેઠો,
ન રોટી હાથમાં દેશે, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું,
આવે કોઇ સંતજો દ્વારે, ઢીમર ધક્કા રહ્યા મારે,
રાંધ્યું છે શું તમે ચાખી, પ્રલય એમાં જ થઈ દેખું.
હિંડોળાપર સદા હિંચે, આંખો અરધી રહી મીંચે,
ખવાડે શું ધણીને તે, પ્રલય એમાં જ થઇ દેખું.
પતી સેવા નથી ગમતી, અને જયાં ત્યાં દિશે ભમતી,
રાખી માથું અરધ ખુલ્લું, પ્રલય એમાં જ થઇ દેખું.
પોંચો પોંચો કહી મોઢે, શીકારી સામટા દોડે,
જોવા ખાતર સ્ત્રીના મુખને, પ્રલય એમાંજ દેખું,

સ્ત્રીઓ બહુતેક છે કેવી, બજારી માંખના જેવી,
પોતાનો દાવ નવ ચુકે, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું.
જાણ્યું કે ભીડ થઇ ભારે, લોકો છાની ગરજ સારે,
છતાં કહેતું નથી કોઈ, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું.
પાછળ પુરૂષો હઠે જ્યારે, સ્ત્રીયો ગભરાય છે ત્યારે,
ઘોટાળાની સીમાં ત્યાં શી, પ્રલય એમાંજ થઇ દેખું.
જોવા જેવી અજબ નગરી, તોફાનોમાં ગઇ બગડી,
કહે જયરામ શુભ લક્ષ્મિ, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.

દવાઓની આજકાલ વધતી જતી જાહેરાતો તે સંબંધી એક ચેતવણી.

જાહેર પ્રજાથી એ તો અજાણ્યું નથીજ કે ચાલુ જમાનામાં દવાઓની જાહેરાતો એટલી બધી તો વધતી જાય છે કે તેને વાંચનારાઓ તેવી જાહેર ખબરો ઉપર ભાગ્યેજ લક્ષ આપતા હશે, એટલુંજ નહી પણ હવે એવી જાહેરાતો તરફ મોટો ભાગ શકની નજરથી જુએ છે. વળી એ વધી પડેલી જાહેરાતોમાં ખાસ કરીને શક્તિની દવાઓની જાહેરાતો આજ કાલ જન સમાજનું ખાસ ધ્યાન ખેંચી રહેલી જણાય છે કેટલીકવાર એવી ધમધમાટ અને ચમચમાટ કરતી જાહેરાતો તરફ ઘણાક ભોળા લોકો ઠગાય પણ છે. અને પછી તેઓ ગમે તેવી સત્ય જાહેરાતો તરફ પણ ધિક્કારની નજરથી જુએ છે. આ ઉપરથી અમારૂં કહેવું એવું નથી કે બધી જાહેરાતોમાં હંબગજ હોય છે. પરંતુ મોટો ભાગ વજુદ વગરનોતો હોયજ છે. ચાલુ જમાનામાં કમતાકાતનું દરદ વિશેષ જોવામાં આવે છે એ દરદ શું શું કારણોથી ઉત્પન્ન થાય છે તે જણાવવાને અત્રે યોગ્ય સ્થળ નથી. પરંતુ ટુંકમાં એટલુંજ જણાવીશું કે તેવાં કમતાકાતીનાં દરદમાં સપડાએલાંઓ કોઇપણ દેશી દવાઓનો ઉપયોગ કરશે તો ખાસ કરીને વધારે ફાયદો થશે. વળી તે સાથે એટલું પણ ધ્યાનમાં રાખવાનુ છે કે દેશી દવાઓ પણ ખાસ કરીને કોઇ જાણીતા અને લાંબા વખતથી વૈદકનો ધંધો કરનારા દેશી વૈદો પાસેથી લેવી. મુંબઇમાં દેશી વૈદો તરીકેનાં હજારો પાટીયાં મારેલાં જોવામાં આવે છે. જેથી તેવાં સજોગોમાં જાણીતા નામો શોધી કાઢવાનો ગુંચવાડો ઉત્પન્ન થાય છે, પરંતુ જેઓ એ વિશે માહીતગાર છે. તેઓ એમ કહે છે કે કમતાકાતીમાં તેમજ બીજે કોઇપણ ભયંકર દરદો સાજાં કરવાને દેશી વૈદ તરીકે મી. હરગોવિન્દ હરિદત્ત ઠાકરનું નામ નામીચું છે. જેઓનું દવાખાંનું મુંબઇના જાહેર ભૂલેશ્વર રસ્તા ઉપર આવેલી પાંજરાપોળની ઓરીસ પાસેજ છે.